

IMVO CONVENANT GOUD

IMVO-convenant voor bedrijven in Nederland met goud of goudhoudende materialen in hun waardeketen



IMVO-convenant Goud

IMVO-convenant voor bedrijven in Nederland met goud of goudhoudende materialen in hun waardeketen*

WERKEN AAN EEN VERANTWOORDE GOUDKETEN

* Dit document is een vertaling van het Engelstalige document *Agreement on international responsible business conduct of companies in the Netherlands with gold bearing materials in their value chains – Working towards a responsible gold value chain.*

Bij interpretatieverschillen is de Engelse tekst leidend.

Sociaal-Economische Raad

De Sociaal-Economische Raad (SER) adviseert het kabinet en het parlement over de hoofdlijnen van het te voeren sociaal en economisch beleid. Ook verricht de SER activiteiten die voortkomen uit bestuurlijke taken en zelfregulering. Daarnaast biedt de SER een platform om sociaal-economische vraagstukken te bespreken.

De SER is in 1950 bij wet ingesteld. Zitting in de SER hebben vertegenwoordigers van ondernemers en van werknemers, en kroonleden (onafhankelijke deskundigen). De raad is een onafhankelijk orgaan dat door het gezamenlijke Nederlandse bedrijfsleven wordt gefinancierd.

De SER wordt bij de uitvoering van zijn functies bijgestaan door een aantal vaste en tijdelijke commissies. Enkele vaste commissies zijn onder bepaalde voorwaarden ook zelfstandig werkzaam.

Actuele informatie over de samenstelling en de werkzaamheden van de SER en zijn commissies, persberichten en het laatste nieuws zijn te vinden op de website van de SER. Ook alle adviezen die sinds 1950 zijn verschenen, zijn daar te vinden. Adviezen van de laatste jaren zijn ook in gedrukte vorm verkrijgbaar.

Het SERmagazine brengt maandelijks nieuws en achtergrondinformatie over de SER, de overleconomie en belangrijke sociaal-economische ontwikkelingen.

Sociaal-Economische Raad
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag
T 070 3499 525
E communicatie@ser.nl
www.ser.nl

©2018, Sociaal-Economische Raad

Alle rechten voorbehouden

Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding.

Inhoudsopgave

| | |
|---|-----------|
| Voorwoord | 7 |
| 1. Overwegingen | 11 |
| 2. Aard van het Convenant en rollen van Partijen | 15 |
| 3. Due diligence uitvoeren | 19 |
| 4. Direct positieve effecten in het veld genereren | 29 |
| 5. Onze collectieve invloed versterken en toepassen | 33 |
| 6. Governance, uitvoering en financiering | 37 |
| 7. Slotbepalingen | 41 |
| 8. Begrippenlijst | 43 |
| Aldus overeengekomen en getekend te Den Haag op 19 juni 2017 | 49 |
| Bijlagen | |
| I: Lijst van kwesties en risico's in de mijnbouw en verwerking van goud | 53 |
| II: Partijen bij het Convenant | 57 |
| III: Project voor het terugdringen van kinderarbeid in en rondom goudmijnen | 59 |
| IV: Geplande samenstelling stuurgroep en werkgroepen | 61 |

The image features a white background with a decorative graphic on the left side. This graphic consists of three squares of varying shades of orange and light beige, arranged in a staggered pattern. The top square is a medium-dark orange. Below it, to the left, is a light beige square. To the right of the light beige square is a medium-dark orange square. Below these two is a large, light beige square that spans the width of both squares above it. The word 'Voorwoord' is written in a dark blue, sans-serif font to the right of the top square.

Voorwoord

Voorwoord

Met dit Convenant willen de Partijen een wezenlijk positief effect bewerkstelligen in de internationale toeleveringsketen van goud en (mogelijke) negatieve effecten op mensenrechten en/of milieu en biodiversiteit verminderen. In het kader van dit Convenant willen Partijen *due diligence* (gepaste zorgvuldigheid) door individuele bedrijven en gezamenlijke inspanningen bevorderen met als doel negatieve effecten direct te verzachten en bij te dragen aan verhoging van de vraag naar en het aanbod van goud dat onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit wordt geproduceerd. Partijen streven naar samenwerking bij het vinden en implementeren van oplossingen voor problemen die bedrijven niet zelfstandig kunnen oplossen.

De Partijen bij het Convenant erkennen dat de OESO-Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* als referentie gelden voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen in een geglobaliseerde economie. De Partijen zijn zich ervan bewust dat bedrijven, in hun streven conform deze richtlijnen en beginselen te handelen, te maken krijgen met verschillende uitdagingen, waaronder een gebrek aan toereikende en eenvoudig toegankelijke informatie over bestaande en potentiële mensenrechtenschendingen en over effecten op milieu en biodiversiteit. De complexiteit van de internationale waardeketen, en de (potentiële) verwevenheid daarvan met conflictgebieden of gebieden met een verhoogd risico, vraagt om een krachtenbundeling waarmee negatieve effecten kunnen worden voorkomen of gereduceerd. Door aan dit Convenant deel te nemen en samen te werken, zeggen de Partijen toe bedrijven te steunen bij de implementatie van de *Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas* van de OESO. Tegelijkertijd streven Partijen op ambitieuze wijze concrete positieve effecten na in en rondom goudmijnen, en bij het inzamelen en recyclen van afval van elektrische en elektronische apparatuur (*e-waste*). Met het oog op de transitie naar een circulaire economie beschouwen de Partijen *e-waste* niet als afval maar als een waardevolle hulpbron. De bedrijven die conform dit Convenant te werk gaan en zich inspannen om de *OESO Due Diligence Guidance* na te leven, zullen profiteren van de steun en de gezamenlijke en gedeelde kennis van de Partijen en van de mogelijkheden die collectieve invloed biedt.

De Partijen bevorderen de eerbiediging van mensenrechten, arbeidsomstandigheden en bescherming van milieu en biodiversiteit in de gehele internationale goudsector en zullen contact zoeken met hun counterparts op Europees niveau,

bij de VN en OESO, op andere internationale niveaus, en in hun netwerk. Zij zullen wereldwijd andere bedrijven, brancheorganisaties, overheden, vakbonden en maatschappelijke organisaties aanmoedigen hun krachten te bundelen om zo de uitwerking van dit Convenant te vergroten.



IMVO-convenant
Goud

1

Overwegende dat:

Overwegingen

- 1.1 De winning en verwerking van goud in verband wordt gebracht met een verhoogd risico op schendingen van mensenrechten, arbeidsrechten en op schade aan natuur en milieu, zoals uiteengezet in de *MVO Sector Risico Analyse* van KPMG uit 2014¹ en het rapport van Profundo uit 2015². Op grond van deze rapporten hebben Partijen risico's en (potentiële) kwesties benoemd, als vermeld in Bijlage I. De meest urgente prioriteit wordt toegekend aan kwesties in en rondom mijnen, waarbij bijzondere zorg uitgaat naar artisanale en kleinschalige mijnen;
- 1.2 Bij het benutten van natuurlijk kapitaal de mensheid nu de grenzen van de capaciteit van de aarde nadert. Overgaan op een circulaire economie kan een antwoord bieden op de groeiende vraag naar grondstoffen en de wereldwijde druk op duurzaamheid: door efficiënte en duurzame productie en verbruik van materialen door middel van onder andere *urban mining*, ecologische ontwerpen van producten en materialen, langere levensduur van producten en recycling;³
- 1.3 Bedrijven die goud of goudhoudende materialen gebruiken, via de internationale goudketen gevaar lopen in verband te worden gebracht met, of (indirect) bij te dragen aan, schendingen van de mensenrechten of overtredingen van maatregelen tot bescherming van natuur en milieu;
- 1.4 De Nederlandse goudsector in enkele zinnen kan worden samengevat:
 - Internationaal gezien is de Nederlandse goudsector relatief kleinschalig;
 - Er is sprake van een toename van de hoeveelheid goudhoudend elektronisch afval dat kan worden gerecycled;
 - Goud wordt in Nederland voornamelijk gebruikt voor juwelen, elektronica, spaardoeleinden en als monetaire reserve (ongemunt goud);
 - Naast de rol van goud in de financiële sector (projectfinanciering, beleggingen in goudmijnbouwbedrijven en ongemunt goud), bestaat de goudsector voornamelijk uit *downstream* actoren in de toeleveringsketen, die zich bezighouden met de verkoop van eindproducten, onderaanneming van assemblage of levering van producten, of het maken van eindproducten uit halffabrikaten;

1 KPMG (2014) *MVO Sector Risico Analyse*, zie <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/09/01/mvo-sector-risico-analyse>

2 <http://www.profundo.nl/projecten/nationale-ronde-tafel-over-goud>

3 Nederland circulair in 2050: Rijksbreed programma Circulaire Economie. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/documenten/rapporten/2016/09/14/bijlage-1-nederland-circulair-in-2050>

- De gespecialiseerde juwelensector in Nederland is vrij overzichtelijk, en veel goudsmiden en juweliers nemen een aanzienlijk deel van hun producten af van een relatief klein aantal groothandelaren of fabrikanten;
 - Op grond van cijfers van het CBS over de handel in goud wordt geschat dat een groot percentage van het goud dat in de Nederlandse juwelensector wordt gebruikt, afkomstig is van recycling;
- 1.5 De normatieve context steeds explicieter wordt, en van bedrijven wordt verwacht dat zij hun verantwoordelijkheid nemen om mensenrechten te eerbiedigen en milieu en biodiversiteit te beschermen en dat zij hierover transparant zijn. Ook wordt van hen verwacht dat zij kwesties als witwassen van geld en belastingontduiking aanpakken, teneinde de internationale toeleveringsketen hiervan te ontdoen;
 - 1.6 Het bovenstaande tot uiting komt in EU-, internationale en nationale wetgeving, en verschillende internationale richtlijnen, inclusief de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (de ‘OESO-richtlijnen’), de *Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas*, inclusief de bijlage over goud, van de OESO (de ‘OESO Due Diligence Guidance’⁴), VN-richtlijnen inzake Bedrijven en Mensenrechten (UNGP’s), Rechten van het Kind en Ondernemingsprincipes van de VN, de Verklaring inzake grondbeginselen en grondrechten op het werk van de ILO, het ILO-verdrag van 1973 inzake de minimumleeftijd voor toelating tot arbeid (nr. 138), het ILO-verdrag van 1999 betreffende het verbod op en de onmiddellijke actie voor de uitbanning van de ergste vormen van kinderarbeid (nr. 182), en de Richtlijn (EU) 2015/849 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld;
 - 1.7 Van alle bedrijven, organisaties en personen die in Nederland actief of gevestigd zijn, verwacht wordt dat zij de mensenrechten eerbiedigen en natuur en milieu beschermen wanneer zij zaken doen. Voor multinationale ondernemingen is dit beschreven in de OESO-richtlijnen en de UNGP’s;
 - 1.8 Het huidige toepassingsgebied van het onderhavige Convenant beperkt is en als zodanig niet rechtstreeks zal leiden tot een transformatie van de internationale goudsector, maar eerder een aanmoediging vormt voor goede praktijken bij de levering en inkoop van goud. Met dit Convenant beogen Partijen een beweging op gang te krijgen, een eerste stap te zetten naar maatschappelijk verantwoorde inkoop van goud en een aanjager te zijn voor andere bedrijven in de goudsector;

⁴ OESO (2016) *Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas*, zie: <http://www.oecd.org/corporate/mne/mining.htm>

- 1.9 De Partijen due diligence door individuele bedrijven en gezamenlijke inspanningen aanmoedigen om negatieve effecten direct tegen te gaan en bij te dragen aan verhoging van vraag en aanbod van goud dat onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit wordt geproduceerd;
- 1.10 De Overheid, overeenkomstig de UNGP's, de plicht heeft mensenrechten te beschermen en internationale samenwerking ten behoeve van mensenrechten te bevorderen.⁵ De Overheid steunt ook de *Recommendation on human rights and business* van 2 maart 2016 van de Raad van Europa, die Staten richtsnoeren biedt voor een effectieve uitvoering van de UNGP's, inclusief de beschermingsplicht van Staten en het verbeteren van de toegang tot rechtshulp voor slachtoffers van met ondernemen verband houdende mensenrechtenschendingen. Door convenanten zoals ook het onderhavige Goudconvenant te stimuleren, geeft de Overheid invulling aan haar bredere plicht als overheid om de rechten van de mens te beschermen;
- 1.11 De EU-verordening inzake conflictmineralen Europese importeurs zal verplichten due diligence en rapportageprocedures vast te leggen om er zeker van te zijn dat ingevoerd goud niet heeft bijgedragen aan ernstige schendingen zoals genoemd in de *OESO Due Diligence Guidance*. De Overheid zal de Europese verordening inzake conflictmineralen snel en effectief toepassen;
- 1.12 De Overheid in haar beleidsbrief 'Maatschappelijk verantwoord ondernemen loont'⁶, het belang benadrukt van maatschappelijk verantwoord ondernemen van Nederlandse bedrijven, met name door middel van vroegtijdige herkenning en preventie van maatschappelijke risico's en risico's voor het milieu en de biodiversiteit in internationale waardeketens;
- 1.13 De Sociaal-Economische Raad (SER) in zijn advies *IMVO-convenanten* stelt dat IMVO-convenanten, bedrijven de mogelijkheid geven hun invloed te verhogen door op sectorniveau met de Overheid en andere partijen samen te werken om specifieke complexe problemen op een gestructureerde en oplossingsgerichte manier aan te pakken.⁷ In dat advies beveelt de SER aan om afspraken en verplichtingen inzake internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen in IMVO-convenanten vast te leggen;
- 1.14 Alle partijen belastingontduiking en witwassen als ernstige zaken beschouwen binnen het bredere thema van maatschappelijk verantwoord

5 UNGP Richtsnoer 1 en Richtsnoer 10.C

6 <https://www.government.nl/binaries/government/documents/policy-notes/2013/06/28/csr-pays-off/csr-pays-off.pdf>

7 SER (2014) Advies *IMVO-Convenanten*. Zie: <http://www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-2019/2014/imvo-convenanten.aspx>

ondernemen, omdat dit in alle schakels van de toeleveringsketen ernstige nadelige gevolgen kan hebben;⁸

- 1.15 Internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen een randvoorwaarde is voor bedrijven om zinvol bij te dragen aan de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelstellingen in de door de Verenigde Naties aangenomen Duurzame Ontwikkelingsagenda 2015-2030. De inspanningen voor het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen in en door Nederland worden gekenmerkt door samenwerking tussen ministeries en partijen in de maatschappij (zoals particuliere ondernemingen en maatschappelijke organisaties). De volgende duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn met name relevant voor de internationale goudsector: 1: 'geen armoede', 3: 'goede gezondheid en welzijn', 4: 'goed onderwijs', 8: 'fatsoenlijke banen en economische groei', 9: 'innovatie en infrastructuur', 11: 'veilige en duurzame steden', 12: 'duurzame consumptie en productie', 14: 'bescherming van zeeën en oceanen', 15: 'herstel ecosystemen en behoud biodiversiteit', 16: 'vrede, veiligheid en rechtvaardigheid' en 17: 'partnerschappen voor de doelstellingen'. Met dit Convenant willen Partijen aan deze doelstellingen bijdragen;
- 1.16 Partijen hun verplichtingen uit hoofde van alle nationale en internationale mededingingswetgeving en -regelgeving erkennen en dienovereenkomstig zullen handelen. Zij hebben niet de intentie om de mededinging op de goudmarkt ten nadele van de consument in te perken. Partijen zijn er naar beste weten van overtuigd dat het onderhavige Convenant binnen de grenzen van het Europese en nationale mededingingsrecht is afgesloten.

⁸ Motie van de leden Schouten en Grashoff, Tweede Kamer (2015-2016) 25 087, *Internationaal fiscaal (verdrags)beleid*, nr. 123 en nr. 129.

2 Aard van het Convenant en rollen van Partijen

- 2.1 Het onderhavige Convenant ('Convenant') treedt, na ondertekening door Partijen, in werking op de dag van publicatie in de Staatscourant. Dit Convenant heeft een looptijd van vijf jaar na publicatie.
- 2.2 Het Convenant kan, al dan niet in gewijzigde vorm, één jaar voor het einde van de looptijd met één of meerdere jaren worden verlengd indien de Partijen daartoe besluiten. Een Partij kan de stuurgroep ervan op de hoogte stellen dat zij niet bereid is het Convenant te verlengen, in welk geval het verlengde Convenant voor die Partij niet geldt.
- 2.3 De OESO heeft de *Due Diligence Guidance* gepubliceerd voor de praktische toepassing van de OESO-richtlijnen in de goudketen. Dit Convenant bevat onder meer een praktische toepassing van de *OESO Due Diligence Guidance*. In geval van een vermeend verschil prevaleren de OESO-richtlijnen en de *OESO Due Diligence Guidance*.
- 2.4 Voor een effectieve uitvoering van de OESO-richtlijnen en de UNGP's wordt betrokkenheid van alle stakeholders als essentieel beschouwd. Het multi-stakeholder-karakter van dit Convenant is weerspiegeld in de diversiteit en deelname van drie geledingen:
 - a. Bedrijfsleven: bedrijven en brancheorganisaties van downstream bedrijven.
 - b. Maatschappelijke organisaties: NGO's en vakbonden.
 - c. Overheid: nationale overheden en/of lagere overheden.
- 2.5 De Partijen bij dit Convenant (Partijen, afzonderlijk: een Partij) zijn:
 - a. De bedrijven zoals vermeld in Bijlage II (de Bedrijven).
 - b. De brancheorganisaties van downstream bedrijven zoals vermeld in Bijlage II (de Brancheorganisaties), die de bij hen aangesloten bedrijven vertegenwoordigen (de Aangesloten Bedrijven).¹
 - c. De maatschappelijke organisaties zoals vermeld in Bijlage II (de Maatschappelijke Organisaties).
 - d. De vakbonden zoals vermeld in Bijlage II (de Vakbonden).
 - e. De overheid zoals vermeld in Bijlage II (de Overheid).
- 2.6 Bedrijven creëren banen en welvaart, innovatie en economische groei. Wanneer de Bedrijven te maken hebben met goud of goudhoudende materialen in hun toeleveringsketen kunnen ze een betekenisvolle bijdrage leveren aan het verminderen en voorkomen van negatieve effecten in de goudketen. Bedrijven

¹ Een Aangesloten Bedrijf dat dit Convenant op eigen titel tekent, wordt 'Bedrijf' genoemd.

- kunnen bovendien bijdragen aan het vergroten van de vraag naar en het aanbod van goud dat onder verbeterde maatschappelijke omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit is geproduceerd.
- 2.7 Brancheorganisaties brengen structuur aan in hun sector/branche en kunnen individuele Aangesloten Bedrijven helpen en ondersteunen de *OESO Due Diligence Guidance* ten uitvoer te brengen door middel van kennisverspreiding en bevordering van collectieve *best practices*.
 - 2.8 Maatschappelijke Organisaties kunnen diverse rollen vervullen. Zij zijn belangrijk voor de effectieve uitvoering van de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Zij spelen een constructieve rol in de uitvoering van dit Convenant, specifiek met betrekking tot *positive-impact*-projecten en (internationale) *outreach*, alsmede een onafhankelijke kritische rol als bewaker van het publieke belang (op een onafhankelijke manier onderzoeken en publiceren over onderwerpen met betrekking tot de goudketen). Elke bevinding die specifiek in verband staat met een Partij bij dit Convenant zal, alvorens te worden gepubliceerd, met de desbetreffende Partij worden gedeeld ter beoordeling en om feedback te kunnen geven. Die Partij zal ten minste twee weken de tijd hebben om te reageren en de Maatschappelijke Organisatie zal die reactie bij de publicatie opnemen.
 - 2.9 De rol van Vakbonden is het bevorderen van de dialoog tussen werkgevers en werknemers en de uitvoering van de ILO-verdragen, via hun internationale netwerk van vakbonden en organisaties.
 - 2.10 De Overheid vervult verschillende rollen: om ervoor te zorgen dat het beleid is gericht op duurzame en inclusieve groei, in relatie tot buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking, in bilaterale en multilaterale diplomatieke betrekkingen, en als financier, afnemer, aandeelhouder, beleidsmaker die streeft naar coherent beleid, *convening power* en als coördinator voor andere convenanten voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen;
 - 2.11 De Partijen worden geacht hun verplichtingen als vastgelegd in dit Convenant op te volgen en bij te dragen aan de tenuitvoerlegging van dit Convenant. Daarvoor aanvaarden zij dat zij jegens elkaar verantwoording verschuldigd zijn.
 - 2.12 De Partijen zullen aan hun medewerkers en management en aan externe partijen communiceren dat het onderhavige Convenant is afgesloten, dat zij de doelstellingen ervan onderschrijven en dat zij de daarin beschreven activiteiten zullen uitvoeren voor zover deze binnen het bestek van hun organisatie vallen. Hiervan zullen Partijen hun personeel, management en de meest relevante externe partijen binnen één maand na ondertekening op de hoogte stellen.

- 2.13 Partijen kunnen op individuele basis communiceren ter ondersteuning van dit Convenant. Gezamenlijk zullen Partijen gemeenschappelijke berichtgeving overeenkomen. Een van de Partijen kan namens alle Partijen communiceren, indien de Stuurgroep hierover overeenstemming bereikt.
- 2.14 Partijen roepen andere actoren, zoals beleggers, handelaren, financiers en gebruikers van goud, op zich bij hun inspanningen aan te sluiten en daarmee het effect van dit Convenant te verhogen. Dit Convenant staat dan ook open voor ondertekening door andere partijen. Andere organisaties kunnen ook Partij worden of – als stakeholder – een steunbetuigende organisatie (de Steunbetuiger) van het Convenant worden, na goedkeuring door de Stuurgroep, op basis van hun verdiensten.

3

Partijen komen als volgt overeen:

Due diligence uitvoeren

Algemeen

- 3.1 De Partijen zien de *OESO Due Diligence Guidance* als toetssteen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en als leidraad voor het uitvoeren van due diligence, die van toepassing is op alle ondernemingen met goud of goudhoudende materialen in hun toeleveringsketen.
- 3.2 Due diligence is een voortdurend, proactief en reactief proces waarmee ondernemingen ervoor kunnen zorgdragen dat zij mensenrechten eerbiedigen, maatregelen tot bescherming van milieu en biodiversiteit naleven en niet bijdragen aan conflicten.
- 3.3 *Risico-gebaseerde* due diligence heeft betrekking op de stappen die ondernemingen dienen te nemen om risico's te herkennen en aan te pakken teneinde nadelige effecten van hun activiteiten of inkoopbesluiten te voorkomen of te beperken.
- 3.4 In de *OESO Due Diligence Guidance* worden 'risico's' gedefinieerd in verband met de potentieel nadelige effecten van de eigen activiteiten van een bedrijf of van zijn relaties met derden, waaronder leveranciers en andere entiteiten in de toeleveringsketen.
- 3.5 De Partijen komen overeen dat duediligence-inspanningen moeten bijdragen aan het voorkomen of beperken van nadelige effecten, het bevorderen van structureel toenemende verbetering van duediligencepraktijken door middel van een constructief engagement met leveranciers en het voorkomen van een feitelijke boycot van goud uit conflictgebieden of gebieden met een verhoogd risico, en van goud uit artisanale en kleinschalige mijnbouw.
- 3.6 De Bedrijven kunnen samenwerken om de aanbevelingen uit dit hoofdstuk van het Convenant ten uitvoer te brengen in gezamenlijke initiatieven. Een Bedrijf behoudt echter zijn eigen verantwoordelijkheid voor due diligence en dient ervoor zorg te dragen dat in een eventueel gezamenlijk initiatief op gepaste wijze rekening wordt gehouden met de specifiek voor dat individuele Bedrijf geldende omstandigheden.
- 3.7 In de *OESO Due Diligence Guidance* worden de verwachtingen voor de goudsector benoemd en naar prioriteit gerangschikt. Het doel van die leidraad is ondernemingen te helpen de mensenrechten te eerbiedigen en te voorkomen dat zij door hun inkoopbesluiten, waaronder hun keuze van leveranciers, (indirect)

bijdragen aan conflicten. De *OESO Due Diligence Guidance* beveelt alle ondernemingen aan de volgende vijf stappen te volgen:

1. Voer een sterk bedrijfsmanagementsysteem in dat zorgdraagt voor doeltreffende due diligence;
 2. Benoem en beoordeel risico's in de toeleveringsketen (inclusief winning, consolidering transport, handel en export van goud, met bijzondere aandacht voor de mogelijkheid dat goud afkomstig is uit conflictgebieden of gebieden met een verhoogd risico);
 3. Ontwikkel en implementeer een strategie om te reageren op geïdentificeerde risico's (om zo nadelige effecten te voorkomen of te beperken);
 4. Laat onafhankelijke audits van de due diligencepraktijken van raffineerders door derden uitvoeren, of vraag hierom. (Dit draagt bij aan verbetering van de due diligence van raffineerders en *upstream* bedrijven.);
 5. Breng jaarlijks verslag uit over due diligence in de toeleveringsketen om het publiek vertrouwen te geven in de maatregelen die door bedrijven worden genomen (helder zijn over de toeleveringsketen en de voortgang die wordt geboekt bij het voorkomen of aanpakken van geïdentificeerde risico's).
- 3.8 De *OESO Due Diligence Guidance* beschrijft de raffineerders (smelterijen) als het *relevant choke-point* in de goudketen en definieert upstream bedrijven (mijnbouwers tot en met raffineerders) en downstream bedrijven (van raffineerders tot en met detailhandelaren).
- 3.9 Partijen erkennen de standaarden en systemen van bestaande industrieprogramma's en certificerings- en controlemechanismen die voldoen aan de *OESO Due Diligence Guidance* en die ook door de Europese Unie in het kader van de conflictmineralenverordening wederzijds erkend zullen worden als belangrijke instrumenten voor due diligence in de toeleveringsketen.
- 3.10 Bestaande industrieprogramma's zoals het Conflict Free Smelter Initiative (CFSI), het ITRI Tin Supply Chain Initiative (iTSCi), de London Bullion Market Association (LBMA), de Responsible Jewellery Council (RJC), het Dubai Multi Commodities Centre (DMCC) zijn momenteel onderdeel van een harmoniseringsevaluatie van industry-initiatieven met de *OESO Due Diligence Guidance*.¹ Daarnaast is er een *multi-commodity* borgingsprogramma voor verantwoorde mijnbouw: het Initiative for Responsible Mining Assurance (IRMA), en een kwaliteitsnorm voor verzameling, opslag, transport, verwerking, recycling en hergebruik van e-waste: de Waste Electric and Electronic Equipment LABEL of EXcellence (WEELABEX).

1 <https://mneguidelines.oecd.org/industry-initiatives-alignment-assessment.htm>

- 3.11 Onder verwijzing naar de appendix van de *OESO Due Diligence Guidance, Suggested Measures to Create Economic and Development Opportunities for Artisanal and Small-Scale Miners* en de OESO-brochure *Responsible Supply Chains in Artisanal and Small-Scale Gold Mining*², zijn er specifieke standaarden en certificeringen voor de beperking van maatschappelijke risico's en risico's voor het milieu en de biodiversiteit in artisanale en kleinschalige mijnbouw (bijvoorbeeld Fairtrade, Fairmined).
- 3.12 Partijen verwelkomen de door de OESO ondernomen harmoniseringsevaluatie van industrie-initiatieven ten opzichte van de OESO-richtlijnen en zullen actieve steun bieden aan de vervolgcities, in aanvulling op beleid dat ontwikkeld wordt ter bevordering van urban mining, circulair ontwerpen, grotere opname van gerecycled goud, en recycling.
- 3.13 Voortbouwend op deze harmoniseringsevaluatie en andere gezaghebbende raamwerken voor controles en risicobeperking streven de Partijen er gezamenlijk naar de effectiviteit en de reikwijdte van deze standaarden en hun implementatie te verbeteren door middel van actief engagement met de normstellende organen/standaardorganisaties en door hun kennis en ervaring bij te dragen.

In lijn met de *OESO Due Diligence Guidance*,
Stap 1 (robuuste managementsystemen):

- 3.14 De Bedrijven zullen hun due diligencebeleid ten aanzien van de toeleveringsketen publiek maken, in lijn met bijlage II van de *OESO Due Diligence Guidance* en verklaren dat zij binnen negen maanden na ondertekening van het Convenant overeenkomstig de *Guidance* zullen handelen.
- 3.15 De Bedrijven zullen een intern managementsysteem opzetten aan de hand van de vijf stappen van de *OESO Due Diligence Guidance*, en daarbij zorgdragen voor interne en externe verantwoordingsplicht, het nemen van verantwoordelijkheid en toekennen van voldoende middelen, een procedure voor het engageren van leveranciers, een systeem van transparantie, informatieverzameling en controle met betrekking tot de toeleveringsketen, en een bedrijfs-specifiek (of gezamenlijk) klachtenmechanisme.
- 3.16 De Bedrijven die als upstream bedrijven worden aangemerkt, dienen als onderdeel van hun managementsysteem:
 - a. unieke referentienummers toe te kennen aan alle inkomende en uitgaande verzendingen;

2 http://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/FAQ_Sourcing-Gold-from-ASM-Miners.pdf

- b. de fysieke veiligheidsmaatregelen van andere upstream bedrijven te coördineren en te ondersteunen;
 - c. alle zendingen te controleren op conformiteit met de door de leveranciers geleverde informatie over de soorten goud, het gewicht en de kwaliteit, en eventuele discrepanties te melden;
 - d. zendingen met nog niet opgeloste discrepanties fysiek te scheiden en veilig te stellen;
 - e. het risico van marginalisering van de legitieme artisanale en kleinschalige mijnbouw en/of informele inzameling van e-waste te minimaliseren en – waar mogelijk – rechtstreeks zaken te doen met legitieme artisanale en kleinschalige goudproducenten en/of legitieme informele inzamelaars/verwerkers van e-waste of hun vertegenwoordigers.
- 3.17 De Bedrijven die als downstream bedrijven worden aangemerkt, dienen als onderdeel van hun managementsysteem:
- a. leveranciers te verzoeken om identificatie van upstream goudraffineerders en te beschikken over een mechanisme om deze informatie op verzoek aan downstream klanten door te geven. Dit kan worden gedaan op individuele basis of door middel van (collectieve) mechanismen van derden waarmee de informatie anoniem wordt verzameld, verwerkt en verspreid in de toeleveringsketen (zoals het meldingsmodel conflictmineralen van het CFSI);
 - b. te vragen om verificatie van due diligencepraktijken van geïdentificeerde raffineerders. Bij gebrek aan een directe zakelijke relatie met raffineerders kunnen de Bedrijven hun collectieve invloed toepassen in hun streven van de due diligencepraktijken (bijvoorbeeld door middel van het CFSI of door samen te werken met leveranciers) te beoordelen.

Stap 2 (herkennen en beoordelen van risico's):

- 3.18 De Bedrijven die als upstream bedrijven worden aangemerkt, dienen door middel van hun managementsysteem zo goed mogelijk:
- a. eventuele 'red flags' te benoemen;³
 - b. de feitelijke omstandigheden van de toeleveringsketen(s) waarvoor de 'red flag' geldt, in kaart te brengen en de risico's te beoordelen.
- 3.19 De Bedrijven die als downstream bedrijven worden aangemerkt, dienen door middel van hun managementsysteem zo goed mogelijk:
- a. de raffineerders in hun toeleveringsketen te identificeren. Indien zij niet in staat zijn raffineerders te identificeren, dienen zij belangrijke

³ Als gedefinieerd in sectie 1, onder stap 2, van de *OESO Due Diligence Guidance* (p.79).

- verbeteringen in hun inspanningen om raffineerders te identificeren aan te tonen, eventueel gezamenlijk;
- b. bevestiging te verkrijgen van de due diligence praktijken van de raffineerder om te zien of zij eventuele ‘red flags’ in hun toeleveringsketen hebben geïdentificeerd of redelijkerwijs hadden moeten identificeren (bijvoorbeeld gebruik van de standaarden als genoemd in artikel 4.9);
 - c. de due diligence praktijken van de raffineerders in het licht van de due diligence aanbevelingen van de OESO te beoordelen, en/of vast te stellen of de due diligence praktijken van de raffineerders zijn gecontroleerd op conformiteit met de *OESO Due Diligence Guidance* (bijvoorbeeld door gebruik te maken van standaarden als genoemd in artikel 4.9).
- 3.20 Er is geen verdere due diligence vereist voor een toeleveringsketen waarvan een Bedrijf dat als downstream bedrijf is aangemerkt, redelijkerwijs kan vaststellen dat er geen sprake is van ‘red flags’. Het Bedrijf dient echter wel zijn due diligencesysteem te handhaven (inclusief stap 3), zijn due diligence regelmatig te herhalen en jaarlijks verslag uit te brengen (stap 5).

Stap 3 (reageren op geïdentificeerde risico's):

- 3.21 Als onderdeel van hun managementsysteem dienen de Bedrijven een gedocumenteerd proces te hanteren dat beschrijft hoe zij handelen wanneer zij ‘red flags’ in hun toeleveringsketen hebben geconstateerd of deze niet redelijkerwijs kunnen uitsluiten. In dat geval dient een Bedrijf:
- ervoor zorg te dragen dat de bevindingen aan het hogere management worden gemeld;
 - de interne systemen voor transparantie, informatieverzameling en controle over de goudketen te verbeteren;
 - een plan voor risicobeheer/herstel te ontwikkelen en aan te passen;
 - het plan voor risicobeheer/herstel ten uitvoer te leggen en toezicht te houden op de uitvoering ervan;
 - aanvullende feiten- en risicobeoordelingen uit te voeren na iedere wijziging in de omstandigheden.

Stap 4 (controle door een derde partij van due diligence praktijken van raffineerders):

- 3.22 De Bedrijven dienen een controle te laten uitvoeren door een derde partij, of bevestiging te vragen dat een dergelijke controle heeft plaatsgevonden, met betrekking tot de due diligence praktijken van de raffineerders ten opzichte van een standaard als vermeld in artikel 4.9.

Stap 5 (jaarlijks verslag uitbrengen):

- 3.23 De Bedrijven zullen de transparantie van de toeleveringsketen (helpen) verbeteren door publiekelijk verslag uit te brengen over de voortgang die zij bij het beperken van eventuele nadelige effecten hebben gemaakt. De *OESO Due Diligence Guidance* biedt gedetailleerde informatie over de vereisten voor verslaglegging voor upstream bedrijven, raffineerders en downstream bedrijven.⁴ Dit omvat:
- a. Bedrijfsmanagementsystemen: Verslag over genomen stappen voor de uitvoering van Stap 1.
 - b. Risicobeoordeling: Verslag over genomen stappen voor de uitvoering van Stap 2.
 - c. Risicobeheer: Verslag over genomen stappen voor de uitvoering van Stap 3.
- 3.24 Daarnaast dienen raffineerders ook het beknopte controlerapport openbaar te maken, met inachtneming van de vertrouwelijkheid van bedrijfsinformatie⁵ en andere concurrentie- of beveiligingsgevoelige aspecten. Het beknopte controlerapport dient het volgende te bevatten:
- a. Gegevens over de raffineerder en de controledatum;
 - b. De controleactiviteiten en -methodiek, indien deze gegevens niet volgens een standaard als genoemd in artikel 4.9 al worden gepubliceerd;
 - c. De conclusies van de controle ten aanzien van elke stap van de *OESO Due Diligence Guidance*.

Stimuleren en ondersteunen van due diligence

- 3.25 De Brancheorganisaties zullen binnen zes maanden na ondertekening een gedragscode ontwikkelen, conform de Guidance en van toepassing op de Aangesloten Bedrijven die zij vertegenwoordigen. Aangesloten Bedrijven zullen worden uitgenodigd en sterk aangemoedigd om de gedragscode te volgen en bedrijven die zich willen aansluiten bij de brancheorganisaties zullen verplicht zijn om de gedragscode te onderschrijven.⁶
- 3.26 De Brancheorganisaties zullen actief informatie en ondersteunend materiaal leveren aan individuele Aangesloten Bedrijven om het bewustzijn te vergroten en ze te helpen de gedragscode in te voeren. Grotere Aangesloten Bedrijven en Aangesloten Bedrijven die distributeur zijn, worden aangemoedigd om het onderhavige Convenant zelfstandig als Bedrijf te ondertekenen.

4 Zoals gedefinieerd onder stap 5 van de *OESO Due Diligence Guidance*.

5 Vertrouwelijkheid van bedrijfsinformatie en andere concurrentie- of beveiligingsgevoelige aspecten kunnen een beperking vormen bij deze rapportage. De identiteit van de raffineerder en de lokale exporteur in 'red-flag' locaties dient echter altijd te worden bekend gemaakt, behalve in gevallen waarin de zakelijke relatie wordt beëindigd.

6 Verplichtingen voor nieuwe leden zouden vanwege statutaire vereisten onderworpen kunnen zijn aan goedkeuring door de algemene ledenvergadering van de Brancheorganisatie.

- 3.27 De Brancheorganisaties zullen toezien op de opvolging van de gedragscode onder de Aangesloten Bedrijven en hierover jaarlijks verslag uitbrengen, op grond van jaarlijkse eigen verklaringen van de Aangesloten Bedrijven en periodieke steekproefsgewijze controles. (Vermeende) Schendingen van de gedragscode kunnen door een belanghebbende partij worden voorgelegd aan het bestuur van de Brancheorganisatie.
- 3.28 Het naleven van een gedragscode wordt erkend als een passende uitvoering van de *OESO Due Diligence Guidance* mits een dergelijke gedragscode minimaal:
- a. publiekelijk beschikbaar is;
 - b. gebaseerd is op de *OESO Due Diligence Guidance*;
 - c. de doelstellingen en ambities van dit onderhavige Convenant onderschrijft;
 - d. melding maakt van het (collectieve) duediligencebeleid met betrekking tot de toeleveringsketen, in lijn met bijlage II van de *OESO Due Diligence Guidance*;
 - e. het (collectieve) IMVO-risicobeheersysteem beschrijft en hoe individuele Aangesloten Bedrijven hieraan kunnen bijdragen door (onder meer):
 - leveranciers te vragen de *OESO Due Diligence Guidance* na te leven;
 - te informeren naar geïdentificeerde raffineerders en naar de wijze waarop hun duediligencepraktijken zijn beoordeeld;
 - leveranciers te vragen melding te doen van eventuele geïdentificeerde upstream-risico's en van de wijze waarop daarmee wordt omgegaan;
 - verslag te doen van het aantal van hun leveranciers dat de *OESO Due Diligence Guidance* naleeft, van de geïdentificeerde raffineerders en van de aanpak/beperking van eventueel geïdentificeerde risico's;
 - de problemen die zij hebben ondervonden bij het nemen van bovengenoemde stappen; en
 - f. de procedure beschrijft voor het omgaan met (vermeende) schendingen van de gedragscode of gebrekkige naleving van de gedragscode.
- 3.29 De Overheid zal bovengenoemde inspanningen van de Bedrijven en de, bij de Brancheorganisaties, Aangesloten Bedrijven erkennen bij het evalueren van de IMVO-voorwaarden die worden opgelegd aan aanvragers van financiële overheidssteun voor internationale handel in het kader van bestaande instrumenten voor handelsbevordering.
- 3.30 De Overheid zegt toe om goud en goudhoudende materialen op maatschappelijk verantwoorde wijze in te kopen, daarbij de mensenrechten te eerbiedigen en geen schade aan het milieu en de biodiversiteit te veroorzaken, zoals vastgelegd in het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen van december 2016, en zal om de twee jaar verslag uitbrengen over de voortgang op dit gebied.

- a. De Overheid zal gebruik maken van de mogelijkheden die in het kader van de Europese en nationale wetgeving worden geboden om de IMVO-vereisten in haar inkoopprocessen op te nemen. Binnen twee maanden na ondertekening van dit Convenant zal de overheid haar inkoopvoorwaarden (Inkoopbeleid Internationale Sociale Voorwaarden) aanpassen en vragen om een duediligencerapport voor risicosectoren (gebaseerd op de *MVO Sector Risico Analyse* van KPMG), waaronder goud en elektronica.
 - b. De Overheid brengt in een pilot de aanschaf van elektronische apparatuur in lijn met haar actieplan voor maatschappelijk verantwoord inkopen, met als doel om voor de aanschaf van elektronische apparatuur de criteria waarmee wordt voldaan aan de *OESO Due Diligence Guidance* verder te ontwikkelen.
 - c. In het geval van openbare aanbestedingen (boven de verplichte EU-drempel) waarvoor dit Convenant relevant is, zal de Overheid aan de hand van de offerte-documenten de duediligence-inspanningen en positieve bijdragen in de toeleveringsketen van een onderneming evalueren. Zij kunnen zich daarbij eventueel wenden tot de Partijen bij dit Convenant voor aanvullend advies.
 - d. De Overheid zal de aanbestedingsafdelingen van de overheden op rijks-, provinciaal - en gemeentelijk niveau en van de Europese instellingen wijzen op de OESO-richtlijnen, de *OESO Due Diligence Guidance* en dit Convenant.
- 3.31 De Overheid zal bij alle verkoop en inkoop van goudstaven door de Overheid en verwante instellingen handelen in overeenstemming met de *OESO Due Diligence Guidance* en hierover jaarlijks verslag uitbrengen.
- 3.32 Partijen ondersteunen het motto Werken aan een verantwoorde goudketen dat gebruikt kan worden door de Bedrijven die dit Convenant ten uitvoer brengen en de bij de Brancheorganisaties Aangesloten Bedrijven die de gedragscode naleven, in de communicatie naar het (brede) publiek. Dit motto is geen keurmerk en zegt niet iets over de oorsprong van goud of over de manier waarop het geproduceerd is.
- 3.33 De Overheid zegt ook toe om Werken aan een verantwoorde goudketen als overkoepelende term internationaal en op EU-niveau te propageren. Zij streeft ernaar voor het einde van 2020 ten minste één andere Europese regering te overtuigen ook een convenant op te stellen over internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen in de goudketen, of zich bij dit Convenant aan te sluiten.
- 3.34 Partijen roepen andere bedrijven en brancheorganisaties op om zich bij deze praktische implementatie van de Guidance aan te sluiten.

Openbaarmaking van raffineerders

- 3.35 De Bedrijven worden aangemoedigd om vrijwillig de raffineerders die zij in hun toeleveringsketen hebben kunnen identificeren openbaar te maken en, waar mogelijk, te verklaren welkeduediligencepraktijken door raffineerders worden toegepast.
- 3.36 Als alternatief voor beantwoording aan de oproep, zoals beschreven in artikel 3.35, zullen de Bedrijven aan openbaarmaking bijdragen door, al naargelang van toepassing, de gegevens van de raffineerders die zij hebben genoemd, waaronder informatie over de duediligencepraktijken van de raffineerders, te doen toekomen aan het Secretariaat (zoals beschreven in artikel 6.7). De Brancheorganisaties zullen dit namens de Aangesloten Bedrijven op geaggregeerd niveau doen, waarbij de bescherming van concurrentiegevoelige informatie wordt gewaarborgd.⁷ Het Secretariaat zal de informatie verzamelen, verwerken en anonimiseren zodat zij met de Partijen kan worden gedeeld en dit input levert voor hun inspanningen om collectieve invloed uit te oefenen zoals beschreven in artikel 5.6.
- 3.37 De Partijen bij het onderhavige Convenant erkennen dat openbaarmaking van de raffineerders zorgt voor betere transparantie van de toeleveringsketen. Ook begrijpen zij dat deze informatie gevoelig is en lastig te verkrijgen en te verschaffen. Partijen delen de ambitie van een betere transparantie van de toeleveringsketen en streven naar openbaarmaking van geïdentificeerde raffineerders als onderdeel van de jaarlijkse rapportage over OESO-naleving, in het vijfde jaar van dit Convenant.

⁷ Vertrouwelijkheid van bedrijfsinformatie en andere concurrentie- of beveiligingsgevoelige aspecten kunnen een beperking vormen bij deze rapportage. De identiteit van de raffineerder en de lokale exporteur in 'red-flag' locaties dient echter altijd te worden bekendgemaakt, behalve in gevallen waarin de zakelijke relatie wordt beëindigd.

4 Direct positieve effecten in het veld genereren

- 4.1 Naast deze due diligence-inspanningen streven Partijen naar positieve effecten upstream, voorbij de raffineerder, door concrete projecten gericht op de aanpak van de kwesties genoemd in Bijlage I te initiëren of te ondersteunen, bij dergelijke projecten betrokken te zijn of eraan bij te dragen (positive-impactprojecten). Dit kan de volgende vormen aannemen:
 - a. Het integreren van goud dat onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit wordt geproduceerd in de toeleveringsketen van een Bedrijf;
 - b. Het bij de klanten van een Bedrijf promoten van goud dat onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit wordt geproduceerd;
 - c. Het personeel van een Partij inzetten voor een project;
 - d. Financiële steun leveren aan een project;
 - e. Andere vormen van deelname zoals nader aan te geven in de specifieke projectplannen.
- 4.2 Partijen streven naar een toename van (het aandeel van) de vraag naar en aanbod van goud dat onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit wordt geproduceerd, waaronder goud afkomstig van legitieme artisanale en kleinschalige mijnbouw en legitieme urban mining. Erkend wordt dat (de productie van) dergelijk goud gebaseerd moet zijn op een zelfvoorzienend bedrijfsmodel.
- 4.3 Positive-impactprojecten waartoe Partijen gezamenlijk besluiten, zijn concreet, schaalbaar, op de lange termijn duurzaam, en dragen doorgaans bij aan (onder andere) de volgende aantoonbare resultaten:
 - a. Een beter bestaan in en rondom de mijnen of de locaties waar e-waste wordt ingezameld en verwerkt, hetgeen tot uiting komt in:
 - Het aantal mijnwerkers/inzamelaars dat positieve gevolgen ondervindt;
 - Het aantal kinderen dat positieve gevolgen ondervindt;
 - De prijs die aan de mijnwerkers voor goud en aan de inzamelaars voor e-waste wordt betaald;
 - b. Betere waterkwaliteit in en rondom de mijnen en op de locaties waar e-waste wordt ingezameld en verwerkt;
 - c. Toegenomen vraag en aanbod van goud dat onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en bio-

diversiteit (bijvoorbeeld zoals hierboven beschreven) is geproduceerd, hetgeen tot uiting komt in:

- De hoeveelheid goud die onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit wordt geproduceerd;
- Het aantal (artisanale en kleinschalige) mijnen waar de maatschappelijke omstandigheden en omstandigheden voor milieu en biodiversiteit zijn verbeterd;
- Het aantal verkooppunten van (uit artisanale en kleinschalige mijnen afkomstig) goud, dat is geproduceerd onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit;
- Het aantal bedrijven dat actief (uit artisanale en kleinschalige mijnen afkomstig) goud dat is geproduceerd onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit, in hun producten integreert.

- 4.4 Binnen drie maanden na ondertekening van het Convenant zullen Partijen een uitgebreide inventarisatie maken van bestaande positive-impactprojecten (waaronder projecten met betrekking tot e-waste). Partijen kunnen ook projecten ter ontwikkeling voorstellen. Binnen drie maanden daarna zal het potentieel van alle Partijen om deel te nemen of steun te geven per project in kaart worden gebracht.
- 4.5 Partijen zullen, daarbij gefaciliteerd door de Stuurgroep, de mate waarin de projecten bijdragen aan de algemene doelstelling van het onderhavige Convenant evalueren en met elkaar openlijk spreken over hun bereidwilligheid en mogelijkheden om een project te steunen en daarvoor middelen (in geld of in natura) uit te trekken.
- 4.6 Partijen streven ernaar positive-impactprojecten te steunen indien ze zinvolle en meetbare effecten kunnen hebben. Als eerste initiatief ontwikkelen de Partijen gezamenlijk een project voor een reproduceerbare en schaalbare aanpak voor het terugdringen van kinderarbeid in en rondom een gebied met een artisanale en kleinschalige mijnbouw (zie beschrijving in Bijlage III).
- 4.7 Partijen beogen voor deze positive-impactprojecten financiering te vinden, uit eigen middelen of door fondsen aan te vragen bij derden.
- 4.8 Het feitelijke projectmanagement van individuele projecten maakt geen deel uit van het onderhavige Convenant. Een Partij kan echter wel de verantwoordelijkheid voor het projectmanagement op zich nemen en/of optreden als contactpersoon tussen een project en Partijen bij dit Convenant.

- 4.9 Partijen erkennen dat het ter verdere ondersteuning van deze projecten en om wezenlijke positieve effecten te bewerkstelligen, van cruciaal belang is om samen te werken met andere (internationale) initiatieven.

5 Onze collectieve invloed versterken en toepassen

- 5.1 De Partijen erkennen dat de Nederlandse goudsector meer (soorten) bedrijven omvat die nog geen deel uitmaken van het onderhavige Convenant. Voorbeelden zijn banken, beleggers, Nederlandse kantoren van internationale mijnbouwbedrijven, andere technologie- en elektronicabedrijven, etcetera.
- 5.2 Om hun collectieve invloed verder te versterken, nodigen de Partijen andere bedrijven, brancheorganisaties en andere organisaties uit om dit Convenant te ondertekenen. Partijen streven ernaar het aantal Partijen bij het Convenant binnen twee jaar na ondertekening op veertig te brengen, zodanig dat de diversiteit van de goudketen wordt weerspiegeld, waarbij men zich zal richten op spelers met een significante invloed op de markt.
- 5.3 Daarnaast nodigen de Partijen andere organisaties uit om zich als stakeholder of anderszins aan te sluiten en zo de steun voor de doelstellingen van het Convenant te vergroten. Partijen streven ernaar dat binnen twee jaar na ondertekening van het Convenant ten minste tien van dergelijke organisaties hun steun te hebben betuigd.
- 5.4 De Partijen zullen samenwerken met het European Partnership for Responsible Minerals (EPRM) met als doel:
 - a. gebruik te maken van het kennisplatform van het EPRM teneinde in Nederland informatie over due diligencepraktijken beschikbaar te krijgen;
 - b. het stimuleren van synergie tussen de positive-impactprojecten van dit Convenant en de door het EPRM gefinancierde projecten;
 - c. mee te doen met gezamenlijke outreach-inspanningen, waar deze van toepassing zijn.
- 5.5 De Partijen zullen zowel individueel als gezamenlijk informatie verschaffen, kennis uitwisselen en expertise delen over de toepassing van due diligence in de goudketen aan en met andere relevante stakeholders, initiatieven en IMVO-convenanten in andere sectoren.

De Partijen zijn bereid desgevraagd hun kennis, ervaring en expertise ten aanzien van de *OESO Due Diligence Guidance* en het onderhavige Convenant aan de desbetreffende categoriemanagers en afdelingen van de Overheid ter beschikking te stellen.
- 5.6 De Partijen zullen gezamenlijk hun collectieve invloed aanwenden om:
 - a. geïdentificeerde raffineerders te verzoeken:
 - publiek te maken in welke landen zij hun goud inkopen;

- publiek te maken welke risico's bij hun due diligence zijn geïdentificeerd;
 - b. samen te werken met geselecteerde standaardorganisaties en certificeringsinstanties teneinde:
 - het gebruik van hun standaarden en certificaten te vergroten;
 - de doeltreffendheid van standaarden en certificeringsprogramma's te verbeteren;
 - publieke openbaarmaking van risicobeoordelingen te stimuleren
 - c. verantwoorde inzameling en recycling van e-waste te stimuleren door:
 - het aantal (electronica)ondernemingen te doen toenemen dat een significant (60 procent of meer) recyclingspercentage voor e-waste bereikt;
 - duidelijk beleid voor e-wasterecycling en gepaste inzameling en recycling van e-waste in ontwikkelingslanden te stimuleren.
- 5.7 Met steun van de overige Partijen, zegt de Overheid toe:
- a. in de bilaterale contacten met de overheden van ten minste twee goudproducerende landen en landen met (potentieel) significante problemen met e-waste stelselmatig de aandacht te zullen vestigen op uitdagingen in de goudketen, ongeacht de vraag of de betreffende landen door Partijen bij dit Convenant zijn genoemd als actoren die aanleiding geven tot zorg;
 - b. de mogelijkheden te verkennen voor een nadrukkelijker toepassing van aanvullende criteria voor maatschappelijk verantwoord ondernemen bij openbare aanbestedingen van EU-instellingen voor goud of goudhoudende materialen;
 - c. andere landen die het Minamataverdrag inzake kwik¹ nog niet hebben ondertekend in haar bilaterale contacten aan te moedigen hiertoe over te gaan, met het uiteindelijke doel om dat verdrag zo snel mogelijk in werking te laten treden;
 - d. goudproducerende landen die nog niet deelnemen aan het Extractive Industries Transparency Initiative en de Voluntary Principles on Security and Human Rights te stimuleren zich bij deze initiatieven aan te sluiten door daartoe jaarlijks twee van dergelijke landen te benaderen, en zelf in 2017 en 2018 een actieve rol te spelen in het bestuur van deze initiatieven;
 - e. met Nederlandse ambassades in landen die goud produceren, verwerken en inkopen en/of waar e-waste wordt ingezameld of verwerkt een samenwerkingsnetwerk op te zetten met twee doelstellingen:
 - vraaggestuurde kennisontwikkeling van ambassadepersoneel en functionarissen van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag, die

¹ Zie http://wetten.overheid.nl/BWBV0006298/2013-10-10#Verdrag_2

- in hun werk direct of indirect te maken hebben met goud, e-waste of andere aanverwante zaken;
 - dit Convenant nog effectiever te maken;
 - f. relevante bedrijven publiekelijk op te roepen zich bij dit Convenant aan te sluiten;
 - g. Nederlandse dochterondernemingen van internationale goudmijnbouwbedrijven aan te moedigen dit Convenant te ondertekenen en/of in de geest van dit Convenant te handelen, en:
 - te analyseren of zij overeenkomstig de *OESO Due Diligence Guidance* handelen en hun jaarlijkse voortgang bij te houden en hierover verslag uit te brengen;
 - een jaarlijkse bijeenkomst met hen te organiseren om de bevindingen van deze analyse te bespreken;
 - gepaste maatregelen te nemen ten aanzien van degenen die geen medewerking verlenen of dit Convenant met voeten treden.
- 5.8 Partijen streven naar synergie tussen dit Convenant en andere overeenkomsten, bijvoorbeeld – maar niet uitsluitend – ten aanzien van het *IMVO convenant bancaire sector – mensenrechten*². Partijen zullen hun diensten aanbieden voor de due diligence-analyse voor goud die door de partijen bij het bancairesectorconvenant zal worden uitgevoerd, en beogen gebruik te maken van de uit die analyse voortvloeiende aanbevelingen, voor zover deze betrekking hebben op de doelstellingen van het dit Convenant. Gebaseerd op de due diligence-analyse voor goud zal iedere Partij bij het Goud Convenant die ook partij is bij of ondertekenaar van het bancairesectorconvenant, aanvullende gezamenlijke activiteiten voor outreach/collectieve invloed voorstellen, indien van toepassing.
- 5.9 Partijen zullen er ook naar streven kennis en expertise over goud(gerelateerde) zaken bij te dragen aan de overige relevante IMVO-convenanten die worden ontwikkeld. Partijen hebben onder meer de intentie te gaan samenwerken met de metallurgische sector om zo de krachten te bundelen.

² https://www.imvoconvenanten.nl/banking/faq-banking/waarom?sc_lang=nl

6 Governance, uitvoering en financiering

Stuurgroep en werkgroepen

- 6.1 De uitvoering van het onderhavige Convenant wordt geleid door een stuurgroep (de Stuurgroep) waarin de drie geledingen (Bedrijfsleven, Maatschappelijke organisaties en Overheid) vertegenwoordigd zijn. Iedere groep benoemt twee (2) leden in de Stuurgroep.
- 6.2 De Stuurgroep wordt voorgezeten door een onafhankelijke, gezamenlijk door Partijen te benoemen, voorzitter. De voorzitter kan namens Partijen als ambassadeur van dit Convenant optreden.
- 6.3 De Stuurgroep stelt haar eigen werkwijze vast. De Stuurgroep neemt unaniem besluiten en komt in het eerste jaar van de implementatie ten minste vier maal bijeen. In de laatste bijeenkomst van het implementatiejaar neemt de Stuurgroep een besluit over de frequentie voor het volgende jaar.
- 6.4 Iedere Partij heeft het recht de Stuurgroep om een besluit te vragen ten aanzien van ieder onderwerp in verband met dit Convenant.
- 6.5 De Stuurgroep is verantwoordelijk voor de dagelijkse bestuurskwesties ter zake van de uitvoering van het Convenant. Zij is onder andere verantwoordelijk voor:
 - a. Het waarborgen dat Partijen een gepaste bijdrage leveren aan de activiteiten en de resultaten;
 - b. Het toezien op de due diligence verslaglegging, de voortgang van positieve impactprojecten en inspanningen voor collectieve invloed en kracht;
 - c. Het minstens twee maal per jaar beleggen van een algemene vergadering van Partijen (de Algemene Vergadering) om Partijen te informeren over de stappen die zijn genomen om het onderhavige Convenant uit te voeren;
 - d. Het bereiken van overeenstemming over de begroting en beheren van het budget;
 - e. Het, waar nodig, doen van aanbevelingen aan Partijen ter verbetering of aanpassing van (de uitvoering van) dit Convenant;
 - f. Het publiceren van een jaarlijks voortgangsverslag van de uitvoering van dit Convenant, twee maanden na afloop van het tweede kwartaal van ieder jaar van de uitvoering.
- 6.6 De Stuurgroep kan werkgroepen voor de ondersteuning van de uitvoering van het Convenant (de Werkgroepen) instellen en ontbinden. Iedere Werkgroep bestaat uit ten minste één lid van elk van de drie geledingen en brengt verslag uit aan de stuurgroep. Bij de inwerkingtreding van dit Convenant worden drie Werkgroepen ingesteld (zie Bijlage IV):
 - Werkgroep 1: Ondersteuning en monitoren van due diligence;

- Werkgroep 2: Positive-impact projecten;
 - Werkgroep 3: Collectieve invloed versterken en toepassen;
- 6.7 Partijen hebben de Sociaal-Economische Raad (SER) gevraagd om een onafhankelijk secretariaat te leveren dat de Stuurgroep ondersteunt en de Werkgroepen coördineert. De verplichtingen en activiteiten zullen in een afzonderlijke overeenkomst van opdracht worden vastgelegd.
- 6.8 Het secretariaat van de Stuurgroep (het Secretariaat) stelt ieder jaar de ontwerp-jaarbegroting op voor alle kosten in verband met de uitvoering van de verplichtingen en activiteiten die volgen uit dit Convenant. De jaarbegroting wordt besproken en overeengekomen met de Stuurgroep alvorens te worden aangenomen. Eventuele wijzigingen op de ontwerp-begroting moeten met de SER worden besproken en door de SER worden goedgekeurd. Als extra (onvoorziene) activiteiten moeten worden gefinancierd uit de jaarbegroting zullen Partijen ofwel (i) hun ambities ten aanzien van de uitvoering van de verplichtingen en activiteiten volgend uit dit Convenant bijstellen, ofwel (ii) uitbreiding van de jaarbegroting overeenkomen en een strategie afspreken extra middelen aan te trekken.

Uitvoering

- 6.9 De jaarlijks door de Bedrijven en Brancheorganisaties aan te leveren informatie over due diligenceverslaglegging wordt in het tweede kwartaal van ieder jaar naar het Secretariaat gestuurd. Niet-openbaarmaking dient met redenen te worden omkleed. Het Secretariaat zal eventuele concurrentiegevoelige informatie aggregeren en anonimiseren en de informatie doorsturen naar de Werkgroep Ondersteuning en monitoren van due diligence. De Werkgroep zal de informatie combineren en analyseren ten behoeve van een jaarlijks monitoringsverslag. Het Secretariaat doet het jaarlijkse monitoringsverslag aan de Stuurgroep toekomen. Concurrentiegevoelige informatie die door individuele Bedrijven aangeleverd wordt, zal niet worden gedeeld met enige vertegenwoordiger van enig ander Bedrijf.
- 6.10 Het Secretariaat zal eventuele concurrentiegevoelige informatie die van Bedrijven en Brancheorganisaties ontvangen is, strikt vertrouwelijk behandelen. Geen enkele Partij of Steunbetuiger zal deze concurrentiegevoelige informatie ontvangen. Het Secretariaat zal eventuele concurrentiegevoelige informatie aggregeren en anonimiseren zodat deze geaggregeerde, geanonimiseerde informatie kan worden gedeeld. Hiertoe zullen Partijen een geheimhoudingsprotocol tekenen waarin de uitwisseling van concurrentie-gevoelige informatie nader wordt uitgewerkt.

- 6.11 De Werkgroep Positive-impact projecten zal een uitgebreide inventarisatie maken van bestaande positive-impactprojecten in de goudsector en het potentieel van alle Partijen om deel te nemen of steun te geven per project in kaart brengen. Dit actueel te houden document zal in de Stuurgroep en Algemene Vergadering worden besproken en is op verzoek beschikbaar. De werkgroep verzamelt *high-level* voortgangsinformatie over het project (de projecten) en impactdata van de indicatoren vermeld in hoofdstuk 4. Het Secretariaat zal een jaarlijks verslag over de impact-projecten uitbrengen aan de Stuurgroep.
- 6.12 De werkgroep Collectieve invloed versterken en toepassen zal een strategie en actieplan ontwikkelen om collectieve invloed te verwezenlijken waarmee meerdere doelen met verschillende doelgroepen gediend zijn:
- Verhoging van het aantal ondertekenaars van dit Convenant en het aantal Steunbetuigers aan het Convenant;
 - Uitwisseling van informatie en/of delen van expertise;
 - Beïnvloeding van anderen.
- De werkgroep verzamelt voortgangsinformatie over de inspanningen voor het versterken en toepassen van de collectieve invloed op de indicatoren vermeld in hoofdstuk 5. Het Secretariaat doet het jaarlijkse verslag over de collectieve invloed aan de Stuurgroep toekomen.
- 6.13 Na het eerste jaar van de uitvoering zullen Partijen evalueren of de geboekte vooruitgang op alle aspecten van dit Convenant bevredigend is en mogelijke vervolgstappen identificeren.

Geschillenbeslechting

- 6.14 Indien er sprake is van een geschil tussen een Partij en een andere Partij of Steunbetuiger in verband met de vervulling van de in dit Convenant vastgelegde verplichtingen, zullen de Partijen bij een dergelijk geschil (de Geschilpartijen) in eerste instantie trachten dit geschil onderling te goeder trouw op te lossen.
- 6.15 Als zij er niet in slagen tot een vergelijk te komen, zal de Stuurgroep de zaak ter hand nemen. De Geschilpartijen dienen de informatie te leveren die voor een adequate beoordeling van het geschil nodig is. De Stuurgroep zal een dialoog met de Geschilpartijen aangaan en kan ervoor kiezen een Partij en eventuele derde(n) uit te nodigen aan dit gesprek deel te nemen.
- 6.16 Binnen twee maanden na deze dialoog zal de Stuurgroep een unaniem besluit nemen en de Geschilpartijen een aantal tijdgebonden vervolgstappen aanbevelen. De Stuurgroep zal dit besluit openbaar maken. Als een van de Geschilpartijen als lid van de Stuurgroep is benoemd, zal dit lid niet deelnemen aan de besluitvorming door de Stuurgroep.

Financiering

- 6.17 De financiering van het onderhavige Convenant is gebaseerd op een begroting die door Partijen is overeengekomen.
- 6.18 Iedere Partij wordt geacht aan de uitvoering van dit Convenant bij te dragen conform zijn bestaande mandaat/verantwoordelijkheden en dienovereenkomstig capaciteit/kunde in te zetten, onder andere voor:
 - a. Duediligence-inspanningen door de Bedrijven.
 - b. Ondersteuning van de duediligence-inspanningen van Bedrijven.
 - c. Bijdragen aan/betrokkenheid bij positive-impactprojecten.
 - d. Deelname aan communicatie.
 - e. Outreach naar andere organisaties en initiatieven.
 - f. Meewerken/bijdragen aan collectieve invloed.
- 6.19 Naast deze bijdragen (in natura) dragen Partijen gedurende de looptijd van het Convenant jaarlijks bij aan de kosten van het Secretariaat van de Stuurgroep en de onafhankelijke voorzitter. De jaarlijkse contributie is voor iedere Partij vastgesteld op 500 euro voor het eerste jaar en zal met 50 euro per jaar verhoogd worden. De Overheid is bereid deze contributies gedurende de looptijd van dit Convenant tot een totaal van 80.000 euro per jaar aan te vullen.

7 Slotbepalingen

- 7.1 Partijen komen overeen dat het onderhavige Convenant niet in rechte afdwingbaar is en dat geschillen over de uitvoering van dit Convenant in overeenstemming met artikelen 6.14 tot en met 6.16 van dit Convenant kunnen worden voorgelegd.
- 7.2 Een Partij kan haar verbintenis met het Convenant beëindigen, onder opgaaf van reden voor de opzegging en met inachtneming van een opzegtermijn van drie maanden door kennisgeving daarvan aan de Stuurgroep. Al haar in dit Convenant vervatte verplichtingen zullen met ingang van de opzeggingsdatum niet langer gelden. Het Convenant blijft alsdan volledig van kracht en onverkort van toepassing voor de overige Partijen.
- 7.3 Alle informatie die door Partijen in vertrouwelijkheid gedeeld is gedurende de looptijd van het Convenant en in verband met de uitvoering van dit Convenant, zal na de looptijd van het Convenant en/of wanneer een Partij haar verbintenis aan het Convenant heeft opgezegd blijvend vertrouwelijk worden behandeld.

Begrippenlijst

Werken aan een verantwoorde goudketen: Bedrijven of personen die goud of goudproducten inkopen of verhandelen of ermee werken nemen gepaste maatregelen om het onderhavige Convenant uit te voeren, de *OESO Due Diligence Guidance* toe te passen, en zetten zich in voor verhoging van vraag en aanbod van goud dat onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit is geproduceerd. Zij bevorderen verhoogde transparantie van de goudketens en zullen niet bewust, direct of indirect, schade toebrengen aan milieu en biodiversiteit, geen mensenrechten schenden, en geen illegale activiteiten steunen of enige andere activiteit die in het maatschappelijk verkeer als onaanvaardbaar wordt beschouwd.

Gedragscode: Vrijwillig door bedrijven, verenigingen of andere organisaties aangegane afspraak waarmee standaarden en principes worden gesteld voor de commerciële bedrijfsvoering van ondernemingen.

Managementsysteem: Managementprocessen en -documentatie die gezamenlijk een systematisch kader vormen dat ervoor zorgt draagt dat taken op de juiste wijze, consistent en doeltreffend worden uitgevoerd teneinde de gewenste resultaten te bereiken, en die voorzien in voortdurende verbetering van prestaties.

Artisanale en kleinschalige mijnbouw: Formele of informele mijnbouwondernemingen met hoofdzakelijk eenvoudige vormen van exploratie, extractie, verwerking en transport. Artisanale en kleinschalige mijnbouw is in de regel weinig kapitaalintensief en maakt gebruik van zeer arbeidsintensieve technologie. Er kunnen mannen en vrouwen bij betrokken zijn, die werken op individuele basis of in familieverband, in partnerschappen, of als leden van coöperaties of andere juridische samenwerkingsvormen of ondernemingen waarbij soms honderden of zelfs duizenden mijnwerkers betrokken zijn. Het komt bijvoorbeeld regelmatig voor dat teams van vier tot tien personen, soms in familieverband, op één mineraalwinningslocatie de taken verdelen (bijvoorbeeld één tunnel uitgraven). Organisatorisch komen groepen van 30-300 mijnwerkers veel voor, die gezamenlijk de delfstof uit één ader winnen (bijvoorbeeld werkend in verschillende tunnels) en soms werkingsfaciliteiten met elkaar delen.

Ondernemingen in artisanale en kleinschalige mijnbouw: Artisanale en kleinschalige organisaties die voldoende formeel georganiseerd en gestructureerd zijn om de *Guidance* ten uitvoer te kunnen brengen. Overeenkomstig de Appendix van

de *OESO Due Diligence Guidance*, worden alle artisanale en kleinschalige mijnbouwers aangemoedigd om te formaliseren.

Conflictgebieden en gebieden met een verhoogd risico: Gebieden die gekenmerkt worden door aanwezigheid van gewapend conflict, wijdverbreid geweld, waaronder geweld afkomstig van misdaadnetwerken, of waar mensen op andere wijze ernstig en op grote schaal gevaar lopen. Gewapende conflicten komen in diverse vormen voor, zoals conflicten met een internationaal of niet-internationaal karakter, conflicten waar twee of meer staten bij betrokken zijn, of conflicten in de vorm van een bevrijdingsoorlog, opstand of burgeroorlog. Gebieden met een verhoogd risico zijn gebieden waar een verhoogd risico bestaat op een conflict of wijdverbreid en ernstig geweld, zoals gedefinieerd in het eerste lid van Bijlage II van de *OESO Due Diligence Guidance*. Dergelijke gebieden worden dikwijls gekenmerkt door politieke instabiliteit of onderdrukking, institutionele zwakte, onveiligheid, ineenstorting van de civiele infrastructuur, wijdverbreid geweld en schendingen van nationaal internationaal recht.

Due diligence: Due diligence (gepaste zorgvuldigheid) is een doorlopend, proactief en reactief proces door middel waarvan bedrijven feitelijke en potentiële nadelige effecten als integraal onderdeel van de besluitvormings- en risicobeheersystemen van hun bedrijf kunnen benoemen, voorkomen en beperken, en verantwoording afleggen voor de wijze waarop zij met deze effecten omgaan. Due diligence kan bedrijven helpen de beginselen van het internationaal recht na te leven en zich te houden aan de nationale wetgeving, waaronder wetgeving inzake de clandestiene handel in mineralen en sancties van de Verenigde Naties.

Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO): Behelst de naleving door bedrijven van wetgeving en richtlijnen op internationaal niveau op het gebied van bijvoorbeeld mensenrechten, milieubescherming, arbeidsverhoudingen, zelfs waar de handhaving hiervan tekortschiet, en via hun toeleveringsketens. De uitdrukking ‘maatschappelijk verantwoord ondernemen over de hele keten’ heeft dezelfde connotatie als IMVO.

Industieprogramma: Een initiatief of programma dat wordt ontwikkeld en beheerd door een industrie(-organisatie) of een soortgelijk *industry*-initiatief ter ondersteuning en bevordering van een aantal of alle aanbevelingen uit de *OESO Due Diligence Guidance* van de OESO. Een industrie-programma kan onderdeel uitmaken van bredere activiteiten van een organisatie waarmee andere doelstellingen gediend zijn. Elke verwijzing in het onderhavige Convenant naar relevante activi-

teiten en/of initiatieven van een industrieprogramma houdt in dat dergelijke activiteiten en/of initiatieven in overeenstemming zullen zijn met de *OESO Due Diligence Guidance*.

Geïstitutioniseerd mechanisme: Een door vertegenwoordigers van overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties in het leven geroepen organisatie met het mandaat een aantal of alle aanbevelingen van de *OESO Due Diligence Guidance* te steunen of te bevorderen. Elke verwijzing in het onderhavige Convenant naar relevante activiteiten en/of initiatieven van een geïstitutioniseerd mechanisme houdt in dat dergelijke activiteiten en/of initiatieven in overeenstemming zullen zijn met de *OESO Due Diligence Guidance*.

Internationale waardeketen: Betreft een systeem waarbij de verschillende fases van productie, handel of investering plaatsvinden in verschillende landen.

Toeleveringsketen: Betreft het stelsel van alle activiteiten, organisaties, actoren, technologie, informatie, hulpmiddelen en diensten die betrokken zijn bij het proces om goud of goudhoudende materialen van de bron naar de eindconsument te brengen.

- **Upstream toeleveringsketen en upstream bedrijven:** De upstream toeleveringsketen heeft betrekking op de goudketen van de mijn tot aan de raffineerder. Tot upstream bedrijven behoren onder meer mijnbouwers (artisanale en kleinschalige ondernemingen of middelgrote of grootschalige mijnbouwbedrijven), plaatselijke goudhandelaren of exporteurs uit het land van herkomst van het goud, transporteurs, internationale goudhandelaren van gedolven of recyclebaar goud, en raffineerders. Artisanale en kleinschalige goudproducenten zoals individuele mijnbouwers, of informeel georganiseerde groepen of gemeenschappen worden niet tot de upstream bedrijven gerekend met betrekking tot het uitvoeren van due diligence conform de *OESO Due Diligence Guidance*, hoewel zij wel worden gestimuleerd om betrokken te blijven bij de due diligence-inspanningen van hun klanten en om zich formeler te organiseren zodat zij in de toekomst due diligence kunnen uitvoeren.
- **Downstream toeleveringsketen en downstream bedrijven:** De downstream toeleveringsketen heeft betrekking op de goudketen van de raffineerder tot aan de detailhandelaar. Downstream bedrijven zijn onder andere handelaren in geraffineerd goud, goudmarkten, banken en beurzen die handelen in ongemunt goud en die hun eigen goudopslag hebben, fabrikanten en detailhandelaren van juwelen, en andere bedrijven die goud gebruiken bij de fabricage van hun producten (bijvoorbeeld fabrikanten en detailhandelaren van elektronica of medische apparatuur).

Red flags: Indicatoren van mogelijke schendingen van internationale mensenrechten en milieunormen en normen voor bescherming van de biodiversiteit in bedrijfspraktijken en in de toeleveringsketen (zie *OESO Due Diligence Guidance*, p. 79).

Urban mining: Terugwinning van materialen/mineralen (in casu goud) uit producten, afval en andere secundaire bronnen, die anders verloren zouden gaan in het ecosysteem, zoals bij vuilnisbelten.

Goud uit e-waste/goud uit urban mining: Goud dat (terug)gewonnen wordt uit elektronisch afvalmateriaal en andere secundaire bronnen.

Goud dat onder verbeterde sociale omstandigheden en verbeterde omstandigheden voor milieu en biodiversiteit is geproduceerd: Heeft betrekking op de omstandigheden waaronder het goud wordt geproduceerd, bijvoorbeeld in een positive-impactproject. De verbeteringen in een dergelijk project moeten duidelijk zijn en gecontroleerd worden.

Circulaire economie: Een economie die per ontwerp gericht is op herstel en regeneratie, met als doel om producten, onderdelen en materialen altijd optimaal te benutten voor de economie en er de maximale waarde uit te halen.

Eco-ontwerp: Een visie op het productontwerp waarin bijzondere aandacht wordt gegeven aan de effecten van het product op het milieu en de biodiversiteit gedurende de gehele levenscyclus, inclusief het einde van de levensduur.

Recycling: Het proces waarbij afvalmaterialen worden omgezet in nieuwe materialen en voorwerpen.

Maatschappelijk verantwoord inkopen: Bewuste en rechtstreekse inspanningen van aanbestedende diensten om maatschappelijke factoren en factoren in verband met milieu en biodiversiteit in aanmerking te nemen bij het aanbesteden van goederen en diensten.

Legitieme artisanale en kleinschalige mijnbouw en legitieme verzameling en verwerking van e-waste: De legitimiteit van artisanale en kleinschalige mijnbouw en/of informele verzameling en verwerking van e-waste is een moeilijk te definiëren begrip omdat er een aantal situatie-specifieke factoren bij betrokken is. Voor de doeleinden van het onderhavige Convenant houdt 'legitiem' onder meer in artisanale en kleinschalige mijnbouw en/of informele verzameling en verwerking

van e-waste die in overeenstemming is met de geldende wetgeving. Wanneer het toepasselijk wettelijk kader niet wordt gehandhaafd, of in afwezigheid van een dergelijk kader, zal bij de beoordeling van de legitimiteit rekening worden gehouden met de inspanningen te goeder trouw van artisanale en kleinschalige mijnwerkers en/of informele verzamelaars en verwerkers van e-waste en ondernemingen om binnen het toepasselijk wettelijk kader (waar dit bestaat) te werk te gaan en met hun betrokkenheid bij mogelijkheden, wanneer deze zich voordoen, voor een formelere organisatie (waarbij bedacht moet worden dat hiervoor in de meeste gevallen geen of slechts beperkte capaciteit of technische vaardigheden of onvoldoende financiële middelen beschikbaar zijn). In beide gevallen kunnen artisanale en kleinschalige mijnbouw, net als alle overige vormen van mijnbouw en informele verzameling en verwerking van e-waste, niet als legitiem worden aangemerkt indien zij bijdragen aan conflict en ernstig geweld in verband met de winning, het vervoer of de verhandeling van mineralen als gedefinieerd in bijlage II van de *OESO Due Diligence Guidance*.

Aldus overeengekomen en getekend te Den Haag op 19 juni 2017

Bijou Moderne B.V.
Sylvia Helmink, Verkoop manager

Closing the Loop
Reinhardt Smit, Project Directeur Afrika

Cookson Drijfhout B.V.
Chris Kuscher, Algemeen Directeur

Fairphone B.V.
Monique Lempers, Commercial and Value Chain Director

Federatie Goud en Zilver (FGZ) als vertegenwoordiger van de leden van de
Nederlandse Juweliers en Uurwerkenbranche (NJU) en Vereniging Goud- en
Zilversmeden (VGZ)
Gerard Roksnoer, Voorzitter & Patrick Thio, Directeur

Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV)
Tuur Elzinga, Lid Dagelijks Bestuur

House of Eléonore
Bernd Damme, Oprichter en Algemeen Directeur

Lucardi Juwelier
Theo Koomen, Algemeen Directeur

Ministerie van Buitenlandse Zaken, namens de Nederlandse Overheid
Lilianne Ploumen, Minister

Nationaal Comité UNICEF Nederland
Suzanne Laszlo, Algemeen Directeur

National Committee of the Netherlands of the International Union for
the Conservation of Nature (IUCN-NL)
Coenraad Krijger, Directeur

Nederlands Gilde van Goudsmeden

Chris Sommer, Voorzitter

Peter Bruining B.V.

Peter Bruining, Oprichter

Philips

Marcel Jacobs, Director Supplier Sustainability

Schöne Edelmetaal B.V.

Frank Heringhaus, Directeur

Sims Recycling Solutions

Jan Visser, Directeur Benelux

Stichting Coalitie Stop Kinderarbeid

Edwin Huizing, Algemeen Directeur

Stichting Solidaridad

Heske Verburg, Directeur Europa

Supporting Organisation:

Stichting Max Havelaar

Peter D'Angremond, Directeur Max Havelaar Nederland

The image features a white background with a decorative graphic on the left side. This graphic consists of three squares of varying shades of orange. One square is a light, pale orange and is positioned on the left. Two other squares, in a medium-dark orange shade, are stacked vertically to its right. The word "Bijlagen" is printed in a dark blue font to the right of these squares.

Bijlagen

Bijlage I: Lijst van kwesties en risico's in de mijnbouw en verwerking van goud

Partijen erkennen de geïdentificeerde en naar prioriteit gerangschikte risico's in de *Model Supply Chain Policy for a Responsible Global Supply Chain of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas* uit de *OESO Due Diligence Guidance*.¹ De volgende risico's worden genoemd:

1. Alle vormen van marteling en wrede, onmenselijke en vernederende behandeling;
 2. Alle vormen van dwangarbeid, waaronder wordt verstaan arbeid of diensten die men door een persoon laat verrichten of verlenen onder dreiging van straf en waarvoor deze persoon zich niet vrijwillig heeft aangeboden;
 3. De ernstigste vormen van kinderarbeid;
 4. Overige zware schendingen van mensenrechten en mishandeling, zoals wijdverbreid seksueel geweld;
 5. Oorlogsmisdaden of andere ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht, misdaden tegen de menselijkheid of genocide;²
 6. Niet-statelijke gewapende groeperingen;
 7. Nationale of particuliere veiligheidstroepen;
 8. Witwassen;
 9. Omkoping en misleiding omtrent de herkomst van goud;
- Betaling van aan overheden verschuldigde belastingen, vergoedingen en royalty's.

Daarnaast hebben Partijen de volgende risico's benoemd op grond van het KPMG-rapport, het Profundo-rapport en hun eigen bijdragen. Partijen erkennen dat de kwesties die zich in en rondom mijnen afspelen, prioriteit hebben.

Kwesties inzake milieu en biodiversiteit, grootschalige mijnbouw

- Ongelukken en incidenten (in verband) met chemicaliën;
- Effecten op oppervlaktewater;
- Fysieke veranderingen van het land;
- Ontbossing;
- Effecten op biodiversiteit;

¹ Deze *Model Supply Chain Policy for a Responsible Global Supply Chain of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas* is bedoeld als gemeenschappelijk referentiekader voor alle actoren over de gehele toeleveringsketen voor mineralen. Bedrijven worden aangemoedigd het modelbeleid in hun bestaande beleid inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen, duurzaamheid of andere equivalenten te integreren.

² *Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains* van de OESO, pp. 20-24.

- Mijnafval;
- Afval, niet afkomstig van mijnen;
- Effect op het grondwater;
- Onderhoud na sluiting.

Kwesties rond toeleveringsketen, grootschalige mijnbouw

- Machtspositie van grootschalige mijnbouwexploitanten;
- Belastingkwesties;
- Financiële bijdrage aan begrotingen van gastlanden.

Maatschappelijke kwesties, grootschalige mijnbouw

- Landrechten & landgeschillen;
- Gevolgen voor lokale gemeenschappen;
- Hervestiging;
- Gezondheids- en veiligheidskwesties;
- Arbeidsomstandigheden/ongezonde en onveilige arbeidsomstandigheden voor kinderen;
- Maatschappelijk(e) instabiliteit/conflict;
- Werkloosheid en daaraan gerelateerde maatschappelijke gevolgen;
- Verlies van bestaansmiddelen, ondervoeding bij kinderen als gevolg van landonteigening.

Kwesties inzake milieu en biodiversiteit, artisanale en kleinschalige mijnbouw

- Verandering in landgebruik/verlies van biodiversiteit;
- Afvalbeheer;
- Illegaal landgebruik;
- Illegaal gebruik van chemicaliën.

Kwesties inzake handel en toeleveringsketen

- Traceerbaarheid;
- Witwassen van geld en witwassen van goud;
- Belastingkwesties.

Maatschappelijke kwesties, artisanale en kleinschalige mijnbouw

- Gezondheids- en veiligheidskwesties;
- Uitbuiting van arbeid;
- Potentiële aanjager van uitbuiting op het platteland;
- Maatschappelijk(e) instabiliteit/conflict;
- Onveiligheid;

- Geweld;
- Georganiseerde misdaad/financiering van conflicten;
- Ontzegging van het recht op een schone, veilige en gezonde leefomgeving;
- Kinderarbeid;
- Genderkwesties;
- Binnenlandse migratie (gevolgen: druk op basisvoorzieningen, scheiding kinderen en ouders, seksuele uitbuiting);
- Recruitering van gewapende groeperingen en verlies van toegang tot onderwijs als gevolg van conflict;
- Beperkte zichtbaarheid van individuele artisanale en kleinschalige mijnen;
- Ontbreken van gestructureerd verkoopkanaal.

Kwesties inzake urban mining en e-waste recycling

- Onveilige verwerking en verzameling van e-waste;
- Kinderarbeid in verzameling en verwerking van e-waste;
- Inefficiënte verwerking van e-waste, met groot waardeverlies en productie van meer afval;
- Illegale smokkel van e-waste, met name tussen ontwikkelingslanden;
- Gebrek aan ervaring en kennis in ontwikkelingslanden inzake het omgaan met e-waste;
- Onnodige recycling van herbruikbare artikelen.



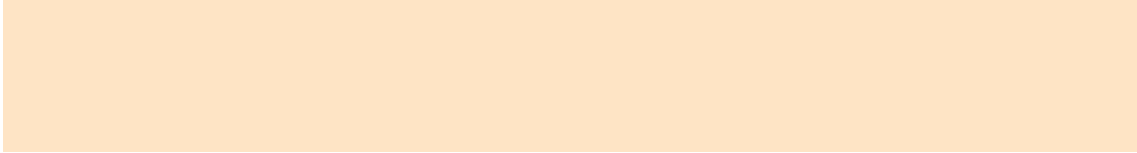
Bijlage II: Partijen bij het Convenant

Partijen bij het onderhavige Convenant beschouwen het convenant als een open overeenkomst en nodigen anderen uit om het eveneens te ondertekenen.

De stichtende Partijen bij dit Convenant zijn:

2. Bedrijven
 - Bijou Moderne B.V.
 - Closing the Loop
 - Cookson Drijfhout B.V.
 - Fairphone B.V.
 - House of Eléonore
 - Lucardi Juwelier
 - Peter Bruining B.V.
 - Philips
 - Schöne Edelmetaal B.V.
 - Sims Recycling Solution
3. Brancheorganisaties van downstream bedrijven
 - Federatie Goud en Zilver (FGZ) als vertegenwoordiger van de leden van de Nederlandse Juweliers en Uurwerkenbranche (NJU) en Vereniging Goud- en Zilversmeden (VGZ)
 - Nederlands Gilde van Goudsmeden (NGG)
4. Maatschappelijke organisaties
 - National Committee of the Netherlands of the International Union for the Conservation of Nature (IUCN-NL)
 - Nationaal Comité UNICEF Nederland
 - Stichting Solidaridad
 - Stop Child Labour
5. Vakbonden
 - Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV)
6. Overheidsorganisaties
 - Het Ministerie van Buitenlandse Zaken, namens de Nederlandse Overheid.

Partijen erkennen de positieve bijdrage van RLG Europe B.V. en Stichting Max Havelaar (Fairtrade) aan dit Convenant en zien uit naar hun verdere betrokkenheid in de toekomst.



Bijlage III: Project voor het terugdringen van kinderarbeid in en rondom goudmijnen

De ambachtelijke en kleinschalige goudwinning is een uitdagende sector als het om arbeidsomstandigheden en kinderarbeid gaat. Ongeveer de helft van de mensen in de ambachtelijke en kleinschalige mijnbouw (AKM) is werkzaam in de goudwinning, waarbij het gaat om 12 tot 15 procent van de totale wereldwijde goudproductie. Bij de AKM zijn naar schatting 1,5 miljoen kinderen betrokken, die blootstaan aan ernstige risico's (zoals instorting van mijnen, koolmonoxidevergiftiging en gebruik van kwik).

Als op twee na grootste goudverbruiker (na de sieraden- en de financiële sector) zou de elektronicabranche een belangrijke rol kunnen spelen bij het creëren van de noodzakelijke vraag naar meer verantwoord gewonnen goud. De elektronicaketten is echter lang en complex. Tussen de goudmijn en de eindgebruiker zitten vaak zeven of meer schakels. Het risico van kinderarbeid lijkt het hoogst op het laagste niveau van de keten: in de mijnen.

Om kinderarbeid in de AKM daadwerkelijk tegen te gaan, is er een partnerschap opgezet tussen maatschappelijke organisaties met veel kennis in het aanpakken van kinderarbeid en verantwoorde mijnbouw (Hivos/Stop Child Labour (SCL), UNICEF, Fairtrade en Solidaridad) en twee duurzaamheidskoplopers in de elektronicabranche: Fairphone en Philips. Deze partijen hebben de handen ineengeslagen en afgesproken ten minste twee jaar lang activiteiten te ontplooien om, in nauwe samenwerking met de mijnwerkersgemeenschappen, de kinderarbeid in Oeganda aan te pakken en ervoor te zorgen dat er meer verantwoord goud beschikbaar komt voor de toeleveringsketen van Philips en Fairphone.

De redenering achter de doelstellingen van het samenwerkingsverband is als volgt: als AKM-gemeenschappen zich bewuster zijn van de negatieve gevolgen van kinderarbeid en onderschrijven dat kinderen goed onderwijs moeten krijgen, als AKM-mijnwerkers door middel van veilige en efficiënte mijnwerkwijzen een duurzaam inkomen kunnen genereren, en als actoren in de keten zorgen dat in hun keten verantwoord gewonnen AKM-goud toegang krijgt tot de markt, dan zal de kinderarbeid in de AKM in Busia, Oeganda, afnemen.

Gedurende de samenwerking zijn de activiteiten van de partijen gericht op:

- het voorkomen en terugdringen van alle vormen van kinderarbeid door ‘kinderarbeid-vrije zones’ in te voeren, in samenwerking met alle belanghebbenden in het gebied, met inbegrip van leerkrachten, ouders, kinderen, vakbonden, burgerorganisaties, lokale autoriteiten en werkgevers;
- het vergroten van de welvaart in specifieke mijngebieden door te zorgen voor betere mijnapparatuur en opleidingsmogelijkheden;
- het bieden van blijvende, duurzame toegang tot de internationale markt door te experimenteren met een opschaalbaar exportmodel, waarbij gecontroleerd, kleinschalig gedolven goud terechtkomt bij afnemers ten behoeve van de elektronicasector;
- het monitoren, evalueren en delen van resultaten om de impact te vergroten en mogelijkheden te bieden voor het overnemen van ‘best practices’ in andere ketens en sectoren.

Via een meerledige, op gedragsverandering gerichte aanpak wil het samenwerkingsverband de komende vijf jaar bijdragen aan het streven naar welvarende en kinderarbeid-vrije mijnbouwgemeenschappen.

Bijlage IV: Geplande samenstelling stuurgroep en werkgroepen

Leden van de Stuurgroep

| | |
|-----------------------|--|
| Chris Kuscher | Cookson Drijfhout B.V. |
| Patrick Thio | Federatie Goud en Zilver |
| Dirk-Jan Koch | Ministerie van Buitenlandse Zaken |
| Peter Veenhoven | Ministerie van Buitenlandse Zaken |
| Liesbeth Unger | Nationaal Comité UNICEF Nederland |
| Mark van der Wal | IUCN National Committee of the Netherlands |
| Giuseppe van der Helm | onafhankelijk voorzitter |

Leden van de werkgroep voor Ondersteuning en monitoring due diligence

| | |
|-------------------|--|
| Chris Kuscher | Cookson Drijfhout B.V. |
| Patrick Thio | Federatie Goud en Zilver |
| Dirk-Jan Koch | Ministerie van Buitenlandse Zaken |
| Mark van der Wal | IUCN National Committee of the Netherlands |
| Lenny van der Wel | Lucardi Juwelier |

Leden van de werkgroep voor Positive-impactprojecten

| | |
|---------------------|---|
| Reinhardt Smit | Closing the loop |
| Laura Gerritsen | Fairphone B.V. |
| Bernd Damme | House of Elénone |
| Hans Spiegeler | Ministerie van Infrastructuur en Milieu |
| Jan-Pieter Barendse | Ministerie van Buitenlandse Zaken |
| Peter d'Angremond | Stichting Max Havelaar (Fairtrade) |
| Akky de Kort | Coalitie Stop Kinderarbeid |

Leden van de werkgroep voor Krachtenbundeling versterken en gebruiken

| | |
|---------------------------|--|
| Reinhardt Smit | Closing the loop |
| Helen Hubel | Federatie Goud en Zilver |
| Mark van der Wal | IUCN National Committee of the Netherlands |
| Peter Veenhoven | Ministerie van Buitenlandse Zaken |
| Liesbeth Unger | Nationaal Comité UNICEF Nederland |
| Robean Visschers | Nederlands Gilde van Goudsmiden |
| Sonia Smith/Marcel Jacobs | Philips |
| Peter d'Angremond | Stichting Max Havelaar (Fairtrade) |
| Boukje Theeuwes | Solidaridad |



Publicatieoverzicht

Algemeen

Publicaties van de SER verschijnen digitaal. Alle publicaties zijn te downloaden op onze website www.ser.nl. Sommige publicaties zijn in boekvorm te bestellen via communicatie@ser.nl. Van de adviezen verschijnt eveneens een Engelstalige samenvatting. Deze is te vinden op de webpagina van het desbetreffende advies en de Engelstalige website van de SER.

Adviezen

Advies optimalisering verlof na geboorte kind

2018, 22 pp., publicatienummer 18/01

Advies Toekomstgericht beroepsonderwijs - Deel 2 Voorstellen voor een sterk en innovatief beroepsonderwijs

2017, 130 pp., bestelnummer 17/09

Consumentengeschillen moeten sneller en eenvoudiger opgelost kunnen worden

2017, 26 pp., ISBN 978-94-6134-102-0, bestelnummer 17/08

Passie Gewaardeerd - Versterking van de arbeidsmarkt in de culturele en creatieve sector

2017, 114 pp., ISBN 978-94-6134-100-6, bestelnummer 17/07

Grenswaarde voor acrylamide

2017, 18 pp., ISBN 978-94-6134-099-3, bestelnummer 17/06

Governance van het energie- en klimaatbeleid

2017, 22 pp., ISBN 978-94-6134-098-6, bestelnummer 17/05

Leren en ontwikkelen tijdens de loopbaan - Een richtinggevend advies

2017, 112 pp., ISBN 978-94-6134-097-7, bestelnummer 17/04

Opgroeien zonder Armoede

2017, 166 pp., ISBN 978-94-6134-095-5, bestelnummer 17/03

Medezeggenschap Pensioen in Kleine Ondernemingen

2017, 30 pp., ISBN 978-94-6134-094-8, bestelnummer 17/02

Regionaal samenwerken: Leren van praktijken

2017, 116 pp., ISBN 978-94-6134-093-1, bestelnummer 17/01

Signalering Nieuwe wegen naar een meer succesvolle arbeidsmarktintegratie van vluchtelingen

2016, 116 pp., ISBN 978-94-6134-092-4, verkrijgbaar via www.ser.nl

Grenswaarde voor meelstof

2016, 20 pp., ISBN 978-94-6134-091-7, bestelnummer 16/09

Verkenning Mens en technologie - Samen aan het werk

2016, 164 pp., ISBN 978-94-6134-090-0, verkrijgbaar via www.ser.nl

Een werkende combinatie - Advies over het combineren van werken, leren en zorgen in de toekomst

2016, Deel I Samenvatting & Visie, 110 pp., ISBN 978-94-6134-089-4, bestelnummer 16/08

2016, Deel II Analyse, 242 pp., ISBN 978-94-6134-089-4, bestelnummer 16/08

Toekomstgericht beroepsonderwijs - Deel 1 Voorstellen ter versterking van de beroepsbegeleidende leerweg

2016, 66 pp., ISBN 978-94-6134-088-7, bestelnummer 16/07

Versnelling van verduurzaming van de veehouderij

2016, 48 pp., ISBN 978-94-6134-087-0, bestelnummer 16/06

Werken aan een circulaire economie: geen tijd te verliezen

2016, 100 pp., ISBN 978-94-6134-085-6, bestelnummer 16/05

Verkenning sociale infrastructuur kwetsbare groepen binnen de Participatiewet

2016, 42 pp., ISBN 978-94-6134-084-9, verkrijgbaar via www.ser.nl

Verkenning wettelijk minimumjeugdloon

2016, 86 pp., ISBN 978-94-6134-083-2, verkrijgbaar via www.ser.nl

Verkenning persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling

2016, 102 pp., ISBN 978-94-6134-082-5, verkrijgbaar via www.ser.nl

TTIP - Transatlantic Trade and Investment Partnership

2016, 200 pp., ISBN 978-94-6134-080-1, bestelnummer 16/04

Snel en toegankelijk geschillen oplossen

2016, 20 pp., ISBN 978-94-6134-079-5, bestelnummer 16/03

Werk: van belang voor iedereen - Een advies over werken met een chronische ziekte

2016, 178 pp., ISBN 978-94-6134-078-8, bestelnummer 16/02

Gelijk goed van start: Visie op het toekomstige stelsel van voorzieningen voor jonge kinderen

2016, 186 pp., ISBN 978-94-6134-077-1, bestelnummer 16/01

Verkenning Arbeidsmarkt Culturele Sector

2016, 111 pp., verkrijgbaar via www.ser.nl

Leren in het hoger onderwijs van de toekomst

(Advies over de Strategische Agenda Hoger Onderwijs 2015 - 2025)

2015, 80 pp., ISBN: 978-94-6134-076-4, bestelnr: 15/06

De SER-agenda voor de Stad

2015, 124 pp., ISBN 978-94-6134-074-0, bestelnr: 15/05

Het Nederlandse stedenlandschap: impressies en achtergronden

Achtergronddocument bij het SER-advies Agenda Stad

2015, 84 pp., verkrijgbaar via www.ser.nl

Leren in het funderend onderwijs van de toekomst

2015, 28 pp., ISBN 978-94-6134-075-7, bestelnr: 15/04

Sociale ondernemingen: een verkennend advies

2015, 134 pp., ISBN 978-94-6134-073-3, bestelnr: 15/03

Rapporten

Nederlandse economie in stabiel vaarwater: een marco-economische verkenning
2013, 64 pp., ISBN 978-94-6134-052-8

Nieuwe EU-voorstellen Regulering en toezicht financiële sector
2010, 64 pp., ISBN 978-94-6134-006-1

CSED-rapport: Naar een integrale hervorming van de woningmarkt
2010, 124 pp., ISBN 978-94-6134-004-7

Engelstalige publicaties

Dutch Gold Sector IRBC Agreement on international responsible business conduct of companies in the Netherlands with gold or gold bearing materials in their value chains
2017, 60 pp., verkrijgbaar via www.imvoconvenanten.nl

The transition to a circular economy
Abstract, 2017, 8 pp., available at www.ser.nl

Learning and development during career
Summary and recommendations, 2017, 8 pp., available at www.ser.nl

Dutch Banking Sector Agreement on international responsible business conduct regarding human rights
2016, 52 pp., verkrijgbaar via www.imvoconvenanten.nl

Agreement on Sustainable Garment and Textiles
2016, 58 pp., verkrijgbaar via www.imvoconvenanten.nl

Overige publicaties

IMVO Convenant Goud - Werken aan een verantwoorde goudketen
2017, 66 pp., verkrijgbaar via www.imvoconvenanten.nl

Convenant Duurzame Kleding en Textiel
2016, 102 pp., verkrijgbaar via www.imvoconvenanten.nl

Leidraad personeelsvertegenwoordiging - met toelichting en bijlagen
2010, 104 pp., ISBN 90-6587-998-6

Voorbeeldreglement Ondernemingsraden - met toelichting en bijlagen
2010, 264 pp., ISBN 90-6587-997-8

Colofon

Uitgave

Sociaal-Economische Raad
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

E communicatie@ser.nl

www.ser.nl

Vertaling

Nederlandse vertaling: Engels & Partners, Hilversum

Fotografie

Met dank aan Drijfhout B.V.

Vormgeving en druk

2D3D, Den Haag (basisontwerp); Huisdrukkerij SER

© 2018, Sociaal-Economische Raad

Alle rechten voorbehouden

Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding.

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

Bezuidenhoutseweg 60

Postbus 90405

2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

E communicatie@ser.nl

www.ser.nl

© 2018, Sociaal-Economische Raad